

Asia: VN/8392/2019

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annetun lain muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

2 a § Maksun periminen / Uttag av avgif

THL:lla ei ole huomautettavaa ehdotetusta sääntelystä.

2 b § Päätös maksukyvyn mukaan määräytyvästä maksusta / Beslut om avgift som bestäms enligt betalningsförmågan

THL:lla ei ole huomautettavaa ehdotetusta sääntelystä.

3 § Käyttämättä jätetystä palvelusta perittävä maksu / Avgift för oanvänd service

THL kiinnittää huomiota säännöksen muotoilun epäselvyyteen. Ehdotetun 3 §:n 1 momentin mukaan, jos asiakas on ilman hyväksyttävää syytä ja varattua aikaa ennalta perumatta jättänyt saapumatta palveluun, häneltä voidaan periä maksu käyttämättä jääneestä ajasta. Edellytykset on määritelty säännöksessä kumulatiivisesti siten, että säännöksen sanamuodon mukaan niiden kummankin tulee täytyä. Tämä on tulkittavissa siten, että maksu käyttämättä jääneestä palvelusta voidaan periä, vaikka asiakas olisi perunut ajan ennakolta, jos peruminen on tapahtunut syystä, jota ei voida pitää hyväksyttävänä. Säännöksen tarkoituksena kuitenkin lienee se, että maksua ei voida periä, jos 1) asiakas on perunut ajan etukäteen (oli perumisen syy mikä hyvänsä) tai 2) jos asiakas ei ole perunut aikaa, mutta syy ajan käyttämättä jättämiselle on hyväksyttävä. Säännöksen muotoilua tulisi korjata tämän mukaisesti.

Muilta osin THL:lla ei ole huomautettavaa ehdotetusta sääntelystä.

5 § Maksuttomat terveystalvelut / Avgiftsfria hälsovårdstjänster

THL pitää esitysluonnokseen sisältyviä linjauksia terveystalvelujen maksuttomuuden laajentamisesta kannatettavina. Jatkovalmistelun yhteydessä tulisi kuitenkin vielä arvioida maksuttomuuden ulottamista maksuttomien hoitajakäyntien lisäksi myös täysi-ikäisten henkilöiden lääkärikäynteihin

perusterveydenhuollossa. Tutkimustiedon valossa maksujen poisto ei todennäköisesti väestötasolla lisää merkittävästi perustason terveyspalvelujen kysyntää. Maksuttomuus kuitenkin varmistaisi, että maksut eivät nousisi minkään ihmisryhmän kohdalla palvelun hankkimisen esteeksi. Lisäksi se edistäisi julkisten palvelujen käyttäjien ja työterveyshuollon palvelujen käyttäjien yhdenvertaisuutta, sillä vastaavista työterveyshuollon palveluista ei peritä käyntimaksuja.

THL esittää myös, että väkivallan uhrin hoitamiseen tarkoitettut erityispalvelut, kuten SERI-tukikeskusten tarjoamat akuuttipalvelut, säädettäisiin maksuttomiksi. Tämä on perusteltua sen edistämiseksi, että palveluja tarvitsevat hakeutuisivat niihin. Se on tärkeää myös siksi, että asiakkaan kotiin lähetettävä lasku voi muodostaa turvallisuusriskin, sillä se voi paljastaa väkivallan tekijälle, että uhri on hakenut apua ja uhri voi joutua näin uudelleen vaaraan.

6 a § Maksukatto / Avgiftstak

Hallituksen esitysluonnokseen sisältyvät ehdotukset maksukaton laajentamisesta ovat THL:n näkemyksen mukaan oikeasuuntaisia. Ehdotuksen mukaisesti maksukaton alaa laajennettaisiin koskemaan myös toimeentulotuesta korvattuja maksuja. Tämä on tervetullut muutos, joka selkiyttäisi järjestelmää niin asiakkaan kuin palvelunjärjestäjän näkökulmasta.

THL:n pitää kuitenkin tärkeänä, että asiakasmaksulaissa asetettaisiin palvelujen järjestäjälle velvollisuus seurata maksukattoa kerryttäviä maksuja. Lisäksi jatkovalmistelun yhteydessä tulisi arvioida sairaanhoidon, lääkkeiden ja matkojen kustannusten yhdistämistä yhteisen maksukaton alaan, sekä selvittää keinoja, joilla vältettäisiin alkuvuoteen kohdistuvia maksurasitteita, jotka voivat muodostua yksilötasolla kohtuuttomiksi.

Jatkovalmistelun yhteydessä tulisi myös arvioida asiakasmaksulain muuttamista siten, että lyhytaikaisen laitoshoidon maksuja ei voitaisi periä lainkaan maksukaton täyttymisen jälkeen tai vaihtoehtoisesti huojentamisvelvoite ulottuisi niihin. Myös palvelusetelillä maksettujen terveyspalvelujen omavastuuosuuksien ulottamista maksukaton alaan tulisi selvittää, jotta maksukatto ehkäisisi maksujen kasautumista mahdollisimman tehokkaasti.

7 b § Palvelun pitkäaikaisuus / Servicens långvariga karaktär

THL pitää sääntelyä palvelun pitkäkestoisuuden määrittelystä tervetulleena, sillä se selkeyttää oikeustilaa ja on omiaan johtamaan käytäntöjen yhtenäistymiseen.

7 c § Pitkäaikaisen tehostetun palveluasumisen, pitkäaikaisen perhehoidon ja pitkäaikaisen laitoshoidon maksu / Avgift för långvarigt serviceboende med heldygnsomsorg, långvarig familjevård och långvarig sluten vård

THL pitää sääntelyä oikeasuuntaisena, sillä se on omiaan yhdenmukaistamaan kuntien käytäntöjä ja siten edistämään palvelujen käyttäjien yhdenvertaista kohtelua.

10 b § Pitkäaikaisesta tehostetusta palveluasumisesta, pitkäaikaisesta perhehoidosta ja pitkäaikaisesta laitoshoidosta perittävän maksun perusteena olevat tulot / Inkomster som utgör grund för avgiften för långvarigt serviceboende med heldygnsomsorg, långvarig familjevård och för långvarig sluten vård

THL:lla ei ole huomautettavaa ehdotetusta sääntelystä.

10 c § Tuloista tehtävät vähennykset pitkäaikaisessa tehostetussa palveluasumisessa, pitkäaikaisessa perhehoidossa ja pitkäaikaisessa laitoshoidossa / Avdrag från inkomsterna för långvarigt serviceboende med heldygnsomsorg, långvarig familjevård och långvarig sluten vård

THL pitää tärkeänä, että ennen maksun määräämistä henkilön kuukausitulosta vähennettäisiin edunvalvonnan palkkion perusmaksun lisäksi myös muut edunvalvonnasta aiheutuvat menot.

Säännöksen jatkovalmistelun yhteydessä tulisi vielä harkita erilaisten asiakkaan yksilöllisessä tilanteessa tarpeelliseksi arvioitujen menojen huomioimista asiakasmaksun perustana olevien kuukausitulojen vähennyksinä. Tällaisia voisivat olla esimerkiksi tietyt ulosottovelat ja esimerkiksi kuntoutuksen tarpeen perusteella muodostuvat maksut, sekä esimerkiksi vuokra-asunnosta aiheutuvat maksut ajalta, jolloin henkilön hoidon tarpeen arviointi on vielä kesken. Tämä edistäisi esimerkiksi pitkäaikaisessa laitoshoidossa olevien nuorten henkilöiden yksilöllisten tarpeiden ja tilanteiden huomioimista. Esimerkiksi se, että eläkkeestä perittäviä ulosottovelkoja ei otettaisi huomioon valtion mielisairaalassa pitkäaikaisessa laitoshoidossa olevan nuoren henkilön asiakasmaksua määrättäessä, voi pahimmillaan johtaa potilaan lisävelkaantumiseen hoidon aikana asiakasmaksujen vuoksi ja siten hankaloittaa nuoren siirtymistä pois laitoshoidosta. Esitykseen sisältyvä maksun alentamista ja perimättä jättämistä koskeva 11 § on siinä määrin harkinnanvarainen, että se ei välttämättä riittävästi ohjaa palvelujen järjestäjiä yhdenmukaiseen käytäntöön kuvatunkaltaisissa tilanteissa.

10 d § Tuloista tehtävät erityiset vähennykset pitkäaikaisessa tehostetussa palveluasumisessa ja pitkäaikaisessa perhehoidossa / Särskilda avdrag från inkomsterna för långvarigt serviceboende med heldygnsomsorg och långvarig familjevård

THL:lla ei ole huomautettavaa ehdotetusta sääntelystä.

10 e § Jatkuvasta ja säännöllisestä kotona annettavasta palvelusta sekä pitkäaikaisesta asumispalvelusta perittävä maksu / Avgift för fortlöpande och regelbunden service i hemmet samt för långvarig boendeservice

THL kannattaa esitysluonnokseen sisältyvää sääntelyä pitkäaikaisten asumispalvelujen ja kotona annettavien palvelujen maksuista. Sääntely olisi omiaan lisäämään asiakkaiden alueellista yhdenvertaisuutta ja maksujen ennakoitavuutta. THL:n näkemyksen mukaan myös lyhytaikaisten asumispalvelujen maksut tulisi määritellä laissa.

10 f § Jatkuvasta ja säännöllisestä kotona annettavasta palvelusta sekä pitkäaikaisesta asumispalvelusta perittävän maksun perusteena olevat tulot / Inkomster som utgör grund för avgiften för fortlöpande och regelbunden service i hemmet samt för långvarig boendeservice

THL:lla ei ole huomautettavaa ehdotetusta sääntelystä.

10 g § Tuloista tehtävät vähennykset jatkuvassa ja säännöllisessä kotona annettavassa palvelussa sekä pitkäaikaisessa asumispalvelussa / Avdrag från inkomsterna för fortgående och regelbunden service i hemmet samt för långvarig boendeservice

THL:lla ei ole huomautettavaa ehdotetusta sääntelystä.

10 h § Tukipalvelut ja asumispalveluun liittyvät palvelut / Stödtjänster och tjänster i samband med boendeservice

THL pitää kannatettavana sitä, että pitkäaikaiseen tehostettuun palveluasumiseen liittyvistä palveluista ei saisi periä erillistä maksua.

THL:n näkemyksen mukaan kotihoidon tukipalvelujen maksut tulisi määrittellä täsmällisemmin laissa. Tällä hetkellä tukipalvelujen maksut vaihtelevat merkittävästi kunnasta toiseen ja maksujen eroja on vaikea selittää esimerkiksi eroilla tuotantokustannuksissa.

10 i § Laskennallinen metsätulo / Kalkylerad inkomst av skog

THL:lla ei ole huomautettavaa ehdotetusta sääntelystä.

10 j § Maksun määrääminen ja tarkistaminen / Bestämmande och justering av avgift

THL:lla ei ole huomautettavaa ehdotetusta sääntelystä.

10 k § Palvelun keskeytyksen vaikutus asiakasmaksuun / Hur avbrott i servicen påverkar klientavgiften

THL:lla ei ole huomautettavaa ehdotetusta sääntelystä.

11 § Maksun alentaminen ja perimättä jättäminen / Nedsättning och eftergift av avgift

THL pitää tärkeänä, että esitysluonnoksen mukaisesti asiakasmaksulaissa korostettaisiin maksujen huojentamisen ensisijaisuutta suhteessa toimeentulotukeen ja säädetään järjestäjän velvollisuudesta huolehtia, että asiakas saa tiedon huojentamissääntelystä.

THL kuitenkin kiinnittää huomiota siihen, että asiakkaan tai hänen perheensä toimeentulon edellytysten vaarantuminen on varsin avoin ja tulkinnanvarainen kriteeri maksujen huojentamiselle tai niistä luopumiselle. Jos kriteereitä ei kyetä täsmentämään säännösten tasolla, tulisi vähintäänkin säännöksen perusteluissa kuvata niitä tilanteita, joissa maksun alentaminen tai perimättä jättäminen voisi tulla kyseeseen.

13 § Muulta kuin Suomessa asuvalta perittävä maksu / Avgift av dem som inte är bosatta i Finland

THL:lla ei ole huomautettavaa ehdotetusta sääntelystä.

14 § Tulojen, korvausten tai saamisten periminen kunnalle tai kuntayhtymälle / Uppbärande av inkomster, ersättningar eller fordringar till kommunen eller samkommunen

THL:lla ei ole huomautettavaa ehdotetusta sääntelystä.

14 a § Viranomaisten tiedonsaantioikeus / Myndigheternas rätt att få upplysningar

THL:lla ei ole huomautettavaa ehdotetusta sääntelystä.

15 § Muutoksenhaku / Ändringssökande

THL:lla ei ole huomautettavaa ehdotetusta sääntelystä.

Voimaantulo (alustava voimaantuloajankohta 1.1.2021) Ikraftträdande

THL:lla ei ole huomautettavaa ehdotetusta sääntelystä.

Nykänen Eeva
Terveyden ja hyvinvoinnin laitos THL